

НЕНСІ  
Г'ЮСТОН

ПЕЧАТКА  
ЯН ГОЛА



*Cet ouvrage a bénéficié du soutien du  
Programme d'aide à la publication Skovoroda  
de l'Ambassade de France en Ukraine*

*Це видання було здійснено за підтримки  
Програми сприяння видавничій справі «Сковорода»  
Посольства Франції в Україні*



Nancy Huston

---

L'EMPREINTE  
DE L'ANGE

---

BABEL

Ненсі Г'юстон

---

ПЕЧАТКА  
ЯНГОЛА

---

*З французької переклав  
Іван Рябчій*



ЛЬВІВ

УДК 821.133.1

Г 98

Ненсі Г'юстон

## ПЕЧАТКА ЯНГОЛА

Роман

*З французької переклав Іван Рябчій*

Перекладено за виданням:

NANCY HUSTON

L'EMPREINTE DE L'ANGE

roman

© Nancy Huston, 1998

© ACTES SUD, 1998

pour l'édition française

ISBN 978-2-7427-2770-4

«Печатка янгола» — історія багатонаціонального кварталу Марє в Парижі середині ХХ століття. Тут стрічаються французький єврей Рафаель і Андраш — єврей угорський, які покохали німкеню Заффі. Їхні долі переплітаються на тлі щойно вщухнувшої Другої світової війни і розгортання війни в Алжирі. Рафаель — естет і поза світом музики не існує. Андарш — зятятий борець із соціалізмом радянським і за соціалізм усесвітній. Кому ж упокориться чи кого підкорить Заффі, яка існує в прострації між війнами політичними і моральними? І чи справді любов порятує світ?

Про все це йдеться у книжці «Печатка янгола» Ненсі Г'юстон, яка представляє франко-канадську літературу. У 1999 році цей роман отримав Гран-прі читачів журналу «Elle».

**Усі права застережені.** Жодну частину цього видання не можна перевидавати, перекладати, зберігати в пошукових системах або передавати у будь-якій формі та будь-яким засобом (електронним, механічним, фотокопіюванням або іншим) без попередньої письмової згоди на це **ТОВ «Видавництво Анетти Антоненко»**.

Copyright © 2006 by Nancy Huston

© Іван Рябчій, український переклад, 2018

© «Видавництво Анетти Антоненко», 2018

ISBN 978-617-7654-01-7

## ЗМІСТ

Пролог . . . . .	11
I . . . . .	13
II . . . . .	22
III . . . . .	31
IV . . . . .	41
V . . . . .	49
VI . . . . .	57
VII . . . . .	72
VIII . . . . .	92
IX . . . . .	106
X . . . . .	117
XI . . . . .	132
XII . . . . .	145
XIII . . . . .	158
XIV . . . . .	172
XV . . . . .	187
XVI . . . . .	200
XVII . . . . .	213
Епілог . . . . .	220



*Северині А.*





*Як порівняти страждання?  
Кожному власний біль здається найбільшим.  
Але що примушує нас простувати далі?  
Це звуки — що долинають і відлітають,  
дзюркотять, мов гірський струмок.*

**Йоран Тунстрйом**

*Годі, не плач, — так каже музика!*

**Інгеборг Бахман**



## Пролог

Історія, яку ви наміряєтеся прочитати, сталась у Парижі у травні 1957 року.

Франція нуртує: за дванадцять років, що минули з кінця війни, її удостоїли двадцятьма чотирма урядами і вісімдесятьма дев'ятьма пропозиціями з перегляду Конституції. А втім, людей це не дуже турбує: згідно зі свіжим опитуванням, лише 41 % розмов у Франції точаться довкола політики, тимчасом як тема номер один, із показником у 47 % — це Брижіт Бардо. (Саме цієї миті вона бойкотує Каннський кінофестиваль, чим страшенно обурюється газета «Le Figaro»\*.)

Загалом життя прекрасне — і дуже сучасне. Безробіття немає, автівки сяють хромом, телеекрани освітлюють домівки, режисери гонять нові хвилі, із дитлахів вибухає бум, а Пікассо розпочинає роботу над «Ікаром у мороці», велетенською фрескою на замовлення ЮНЕСКО, в якій покаже, за словами митця, «замирене людство, погляд якого спрямований у щасливе майбутнє».

Звісно, не все аж так славно. Подекуди — навіть у Франції — певні ознаки наштовхують на думку, що людству є ще куди розвиватися.

---

\* У 1957 році вийшла кінострічка режисера Роже Вадима «І Господь створив жінку», що перетворила Брижіт Бардо на секс-символ, зірку світової величини, порівнювану з Мерилін Монро. Того самого року ББ бойкотувала Каннський кінофестиваль, заявивши, що «ліпше засмагатиме на пляжі», ніж братиме участь у таких страхітливих заходах. Це був її рішучий виступ проти суто сексистського і мачистського сприйняття її образу.

Скажімо, чотириста тисяч юних французів після військової підготовки в Німеччині опинилися в Алжирі, щоби долучитися — ні, не до війни, а до миру, встановлення якого, слід визнати, є справою досить тонкою\*.

Або, приміром...

*О, будьте моїм Данте — і я стану вашим Вергілієм,  
протягніть мені руку, подайте її мені, не бійтесь, я зали-  
шатимуся поруч і ні на мить не покину вас на безкінечній  
спадній спіралі сходів...*

---

\* Упродовж 1954–1962 рр. тривала Алжирська війна. 1957 рік був позначений так званою Битвою за Алжир між 10-м дивізіоном парашутистів Французької армії і Фронтом за національне звільнення. Під час операції було зведено нанівець міську герилью алжирців і відновлено колоніальний лад у країні.

## I

Он вона, Заффі. Її добре видно.

Біле личко. Або радше — бліде.

Вона в темному коридорі на третьому поверсі гарного будинку на старовинній вулиці Сени\* стоїть перед дверима, готова постукати — ось вона стукає, і всі її рухи супроводжує дивна байдужість.

Лише кілька днів тому вона прибула до Парижа — Парижа, що миготів за брудним вікном потяга, Парижа чужого і сірого, сплетеного з дощу і свинцю — прибула на Північний вокзал. На потяг вона сіла в Дюссельдорфі.

Їй двадцять років.

Одягнена вона ні добре, ні погано. Сіра спідниця-плісе, біла блузка, куценькі білі шкарпетки, торбинка з чорної шкіри та черевички під колір — вбрання її вкрай банальне, а проте, якщо придивитися, Заффі далека від стандарту. Вона вочевидь чудна. Спершу незрозуміло, звідки це відчуття незвичності. Та поступово стає зрозумілим: річ у дивовижній неспішності.

За дверима, у які вона щойно постукала, у глибині квартири хтось грає на флейті, опрацьовуючи «Іспанські пустощі» Марена Марє\*\*. Флейтист (чи флейтистка) шість-

---

\* Уперше про «вулицю Сени» згадують у середині XV ст., а перша забудова тут розпочалася в середині XVI ст. Це вулиця, що перетинає Латинський квартал у напрямку Мосту Мистецтв. Тут повно відомих будинків, зокрема є той, де жив Д'Артаньян у відомому романі А. Дюма.

\*\* Марен Марє (1656–1728) — французький композитор періоду бароко, придворний музикант. Автор понад 600 творів для альта.

сім разів повторює одну музичну фразу, намагаючись виправити помилку, перебій ритму, фальшиву ноту — і зрештою грає її бездоганно. Проте Заффі не вслухається. Вона стоїть перед дверима — це все. Минуло вже п'ять хвилин, як вона стукала, ніхто не квапиться відчиняти, а вона ні стукає вдруге, ні розвертається, щоби піти.

Консьержка, яка бачила, як Заффі заходила до будинку, дісталася третього поверху, розносячи пошту (зазвичай вона піднімається ліфтом до верхнього поверху і спускається пішки), і здивувалася, побачивши юну незнайомку, яка застигла перед дверима месьє Лепаж.

— Отакої! — вигукнула консьержка.

Це огрядна й негарна жінка, обличчя якої всіяне волохатими червоними родимками — однак у її очах бездоння ласки і розуміння людської природи.

— Але ж месьє Лепаж удома! Ви дзвонили?

Заффі розуміє французьку. Також розмовляє французькою — але невпевнено.

— Ні, — відповідає вона. — Я стукала.

У неї низький, теплий і трошечки хрипкуватий голос — майже як у Дитріх, тільки без кривлянь. Її акцент не можна назвати смішним. Вона не каже «ш» замість «с».

— Та він вас не чує! — зауважує мадемуазель Бланш. — Треба дзвонити!

Вона довго тисне на кнопку дзвінка, і музика стихає. Переможна усмішка мадемуазель Бланш.

— Отак треба!

Із зусиллям нахилившись уперед, вона підсуває пошту месьє Лепаж під його двері — і потім зникає на сходах.

Заффі навіть не поворухнулася. Її незворушність справді вражає.

Двері відчиняють із силою. Пасмо проміння виривається в напівтемряву коридору.

— Що таке?!

Рафаель Лепаж не розлючений — він просто вдає. Він переконаний, що не варто так наполегливо дзвонити у двері в пошуках роботи. Однак мовчазність Заффі б'є його, мов батоном. І він реагує на удар. Заспокоюється і замовкає.

Вони стоять навпроти, чоловік і жінка, які не знайомі. Вони стоять по різні боки порога і роздивляються одне одного. Чи радше він роздивляється її, а вона... вона стоїть там. Рафаель такого ніколи не бачив. Ця жінка — там, та водночас вона відсутня, і це відразу впадає в очі.

Щойно, коли дзвоник пролунав своїм пронизливим «фа-бекар», Рафаель саме брав високе «фа-дієз». Роздратований дисонансом, він розгублено зупинився. Ніби завис поміж двох світів. Ані у цьому, де повітря струмить і тремтить прозорими акордами, ані в тому, де юнки відповідають на його оголошення в газеті «Le Figaro».

«Трясця!» Він дбайливо поклав флейту роботи Луї Лота\* в синій оксамит відкритого футляра, перетнув усі килими вітальні та пройшов паркетом коридору. Навколо все сяяло і виблискувало, пашіло добробутом і гарним смаком; переважали червоний, брунатний і золотий кольори, поверхня аж кликала торкнутися її, усе — оббивка стін, меблі з гладенького дуба — було вишукане, м'яке і тепле, однак у променях світла кружляли мільйони пилин, а отже, усе це потребувало догляду.

Залишаючи на Рафаеля паризьку квартиру і зрадницьки вирушаючи з багажем і прислугою до маєтку в Бургундії,

---

\* Луї Еспрі Лот (1807–1896) — видатний французький майстер поперечних флейт. У 1867 році на Всесвітній виставці в Парижі представив власну модель поперечної флейти, нині широко вживану і відому як «французька модель». Згаданий нижче видатний французький флейтист Жан-П'єр Рампаль (1922–2000) є власником єдиної відомої золотої флейти Лота.



мати ще тиждень тому детально інструктувала його з цього приводу. Спершу слід було уважно скласти оголошення у «Le Figaro», а вже по тому ретельно відсіювати охочих. І стережися злодюжок! Це відразу помітно по їхніх очах — вони дивляться криво, зигзагом.

«Шук. прислугу жін. для прибир., з прож., вміти кухов.»

Рафаель обрав такий мінімалістський стиль, бо ненавидів ігри в буржуа, а Заффі це оголошення впало в око, бо не містило ані «обов'язкових рекомендацій», ані «порядності».

Щойно він розмовляв з цією дівчиною по телефону і чув її акцент — звідки вона, з якої країни? Вгадати Рафаелеві не вдалося, однак її французька здавалася слабенькою. Це йому не могло не сподобатися. Його аж вернуло від цокотух на кшталт португалки-покоївки Марії-Фелісі, якій його мати багато років довіряла всі таємниці. Ні, своїй майбутній служниці він би втовкмачив, що надто чутливий до звуків. Щоби вона і не думала вмикати пилосос, поки він удома! Щоб не наспівувала, протираючи меблі! Що, впустивши каструлю на кухні під час його репетиції, буде негайно звільнена!

А зараз він широко розчиняє двері, удаючи гнів:

— Що таке?!

Мружиться, звикаючи до мороку коридору, потайки шукає провину в погляді — і завмирає.

Що це таке?

Усмішка здається намальованою. Руки висять уздовж тіла. Тіло струнке. Це все, що він встигає помітити, перш ніж сторчголов полетіти на дно її очей. Непрозоро-зелених очей, ніби вирізьблених із нефриту. Непорушних озер — без віддзеркалень, без руху.

Від цієї ж першої миті Рафаель причарований проходністю Заффі — це полонить і вабить його. Від першої

ж миті, навіть не знаючи ще її імені, Рафаель розуміє, що, зрештою, цій молодиці байдуже, отримає вона місце чи ні. Житиме чи ні. Вона геть сама і не має ані почуттів, ані страху. Не має ані лицемірної і вдаваної лякливості порядних дівчат, ані так само вдаваної безсоромності повій. Вона просто стоїть перед ним. Такого він ще не бачив.

— Прошу, заходьте, — нарешті він мовить уже інакше, поштиво і м'яко.

І поки Заффі заходить до передпокою, Рафаель помічає, що всі її рухи позначено такою самою недвижністю, що й очі, такою самою байдужістю. Коли він зачинає за Заффі двері, його шлунок несподівано стискається, і він змушений зупинитися, аби оговтатися — якусь мить він не відводить очей від дерев'яних дверей, перш ніж наважується обернутись.

А потім проводжає її коридором, відчуваючи на своїй потилиці порожній зелений погляд.

Вона займає місце у кріслі посеред вітальні — він сідає навпроти неї на канапу — вона мовчить. Не відводить очей від килима. Скориставшись цим, він швиденько оглядає її. Волосся середньої довжини, стягнуте в хвіст звичайною гумкою. Високе чоло, рожеві щічки, підфарбовані вуста, вушка-мушлі бездоганної форми, прикрашені штучними перлами, точені носик і надбрівні дуги: прекрасний малюнок обличчя, на якому неможливо щось прочитати. Ні кривляння, ні кокетства — нічого. Макіяж і прикраси контрастують із вражаючою непорушністю рис. Рафаель приголомшений.

Він рефлекторно простягає руку і бере бронзовий дзвіночок, щоби покликати прислугу, попросити зробити їм каву — подумки усміхнувшись, він зупиняє себе; прислуги немає, вона ж і є прислуга, де ми, хто ви, моя люба...

— Мадемуазель...

— Мене звати Заффі, — каже вона, а коли він просить спершу повторити, а потім промовити по літерах, виявляється, що ім'я починається з «S», та оскільки воно німецьке, то першу літеру вимовляють як «З».

Німеччина. У будинку на вулиці Сени навіть саме слово намагаються не вимовляти. Мати Рафаеля не вживала слів «фріци», «боші» і «ганси», ніколи не казала «німці», позначала їх нейтральним «вони», а щодо решти взагалі мовчала, просто підтискала губи так, що вони зникли, залишалася тільки горизонтальна червона лінія посередині вузького кутастого обличчя; бо якщо навіть ніхто не міг би достеменно сказати, чи загинув її чоловік у бою, все ж саме завдяки німцям мадам де Трала-Лепаж овдовіла в сорок років, маючи попереду ще багато років і жодної надії на нове кохання, на нові пестоші і подарунки від чоловіка. Батько Рафаеля, професор історії в Сорбонні, фахівець із нерелігійної філософії й гуманізму, поліг у районі Ринку того жахливого січня 1942 року, коли осатанілі домогосподарки атакували і перевернули — просто на нього — вантажівку із картоплею. (Хтозна, що о шостій ранку задержуватий професор робив на вулиці Кенкампуа, перш ніж загинути під вагою картоплі...)

Через два роки окупанти стратили чотирьох членів Спротиву перед їхнім будинком — і Рафаель, учепившись у ґратки виступу, нахилився з вікна вітальні, шукаючи очима калюжу крові; постріли змовкли хвилину тому, усе було скінчено, юнаки були вже не юнаками, а трупами, купою неживої плоті — і як втриматися, щоб не дивитися; Рафаель нахилився далеко вперед, голівка з чудовими темними кучерями стирчала на самому кінчику витягнутої шиї, він

вирячив сповнені доброти карі очі, аби ліпше побачити — не смерть, а істину, що стоїть за смертю, за хаотичним скупченням рук і ніг, кривавими обіймами чотирьох друзів, які так і впали разом; аж раптом істеричний зойк мадам де Трала-Лепаж роздер ніжні вуха її синочка-музиканта: «Що ти робиш?! Зовсім сказився! Та зачини ж ти вікно, Боже милий! У мене ж на світі лише ти один, я не хочу, щоби вони забрали в мене все...».

Рафаель переконаний, що, якби не недвозначна і тверда заборона матері, він обов'язково став би учасником Спротиву наприкінці 1943 року (тоді він виріс, мав п'ятнадцять років і мріяв про романтику боротьби в лавах Французьких внутрішніх сил), та оскільки батько загинув, а в матері він був єдиною дитиною, довелося суто морально, не залишаючи меж квартири, підтримувати рух проти німців. Саме тому — через майже славну загибель батька в борні (у вельми широкому сенсі слова) за рідний край — Рафаеля не покликали до служби в Алжирі. Замість цього він пішов до консерваторії. І блискуче завершив навчання. Добре, що сталося саме так, бо політичні переконання Рафаеля схилили його на бік радше алжирської незалежності. Звісно, з якомога меншою шкодою іміджеві Франції.

Отже, нині перед тим самим вікном сидить німкеня Заффі — від зведення будинку в XVII столітті тут іще ніхто так не сидів. Ніхто.

Вона посміхається, навіть не поворушивши повними нафарбованими вустами. Її великі зелені очі тяжіють на Рафаелеві, ніби в позбавленому нетерпіння очікуванні.

Рафаель такий ошелешений її присутністю, що забув про її причину та привід. Він встає і починає кружляти кімнатою, занурюючи пальці в густі темні кучері — цей

Кінець безкоштовного  
уривку. Щоби читати  
далі, придбайте, будь  
ласка, повну версію  
книги.